

1. NAIXEMENT DE TOMBATOSSALS

Qui és Tombatossals? Com va nàixer? La llegenda ens diu que el nostre amic és un galifant¹ de cent cinquanta-tres pams i amb una esquena de quaranta-nou... Calculeu la grandària de les cames, dels peus, dels braços... No oblideu que Tombatossals és fill del Tossal Gros i de la Penyeta Roja. Dues muntanyes, de la pedregosa terra del Bovalar,² que es coneixien perquè sempre havien viscut una al costat de l'altra. La Penyeta Roja era delicada i graciosa, i el Tossal Gros, gran i seriós. Els dos estaven molt enamorats! Els vents suaus feien de missatgers entre els amants, Tossal Gros enviava a Penyeta Roja aromes d'espígol i de timonet, de poliol i de murta. Ella li corresponia fent-li arribar perfums de romer, de malves i de te.

Tots els dies, quan el sol anava de posta, Tossal Gros allargassava la seua ombra fins que aconseguia abraçar la

---

1. Gegant, corpulent. Dit d'un home capaç de fer-ne de totes.

2. Partida del terme de Castelló de la Plana situada a l'oest.

És una de les més grans en extensió i forma part de la zona de muntanya i secà. Limita amb les partides de la Magdalena, de Benadresa i de la Marrada.

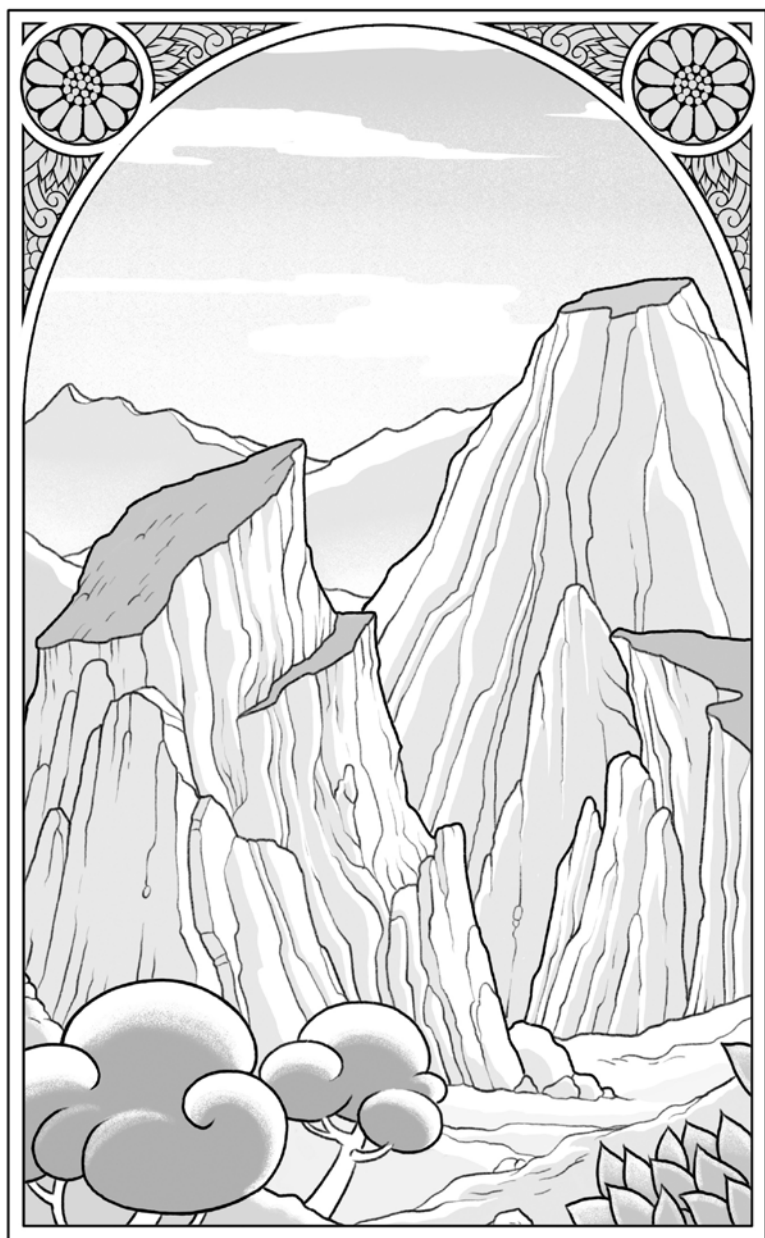
Penyeta Roja. Les dues muntanyes, per manament diví, s'havien de voler i havien d'engendrar un fill passat el temps. Tossal Gros, però, s'impacientava de tant esperar, perquè no aconseguia ablanir les pedregoses faldes de Penyeta Roja. Descoratjat, un dia va cridar el seu parent Bufanúvols i li va dir:

—Necessite el teu ajut! Tu que eres tan bufador, arregla't'ho com vulgues i porta'm tots els núvols del cel, de tots els punts cardinals, però ves amb compte amb els del nord, no fora cas que el vent de Tramuntana dissipara tota la nuvolada. Si així ho fas, amb tanta tempesta, provaré d'ablanir les dures entranyes de l'encisadora Penyeta.

L'obedient Bufanúvols, amb vigorosos bufits va fer la seua, i un mantell nuvolenc va cobrir tot el cel. Els trons ensordidors, i els llamps que asclaven la foscor, van donar pas a una tempesta que tirava l'aigua a braços i amb força sense esme... Aquell temporal extrem, tot sencer, se li colava cap a dins a la Penyeta Roja. A poc a poc l'anava aflonjant, fins que un enorme clafit donà fe de l'esgarrament que s'havia produït. Aquell soroll era el gemec de Penyeta Roja! Tossal Gros, espantat, va dir a Bufanúvols:

—Ja n'hi ha prou de núvols i de pluges! Esbargix la borrasca!

Dit i fet, després d'uns quants bufits i d'un parell de sarpades de Bufanúvols, el sol va començar a campar lliurement i li va tornar a la terra la seua tranquil·litat. Ara, l'arc de Sant Martí abraçava els dos estimats. Tossal Gros feia cara d'amant satisfet, encara que l'encisadora Penyeta Roja mostrava al seu cos una ferida ben marcada. Un immens

clavill que quasi li deixava les entranyes a la vista. Va ser per aquella esgalladura per la qual va eixir la roca de la llegenda! El rocam que mancava del ventre de Penyeta Roja va conformar una enorme criatura, el gegant Tombatossals.

Ara en sabreu de les mampreses de Tombatossals, sereu testimonis i coneixedors de les gestes i de les heroïcitats d'eixe fill que va parir Penyeta Roja.

2. TOMBATOSSALS EN LA CORT DEL REI BARBUT

a molt de temps, hi havia un rei amb barba llarga fins als genolls, bigot arquejat, nas de picola i celles poblades. La seua aparença portava a engany i alguna vegada podia semblar bròfec. En realitat, però, era afectuós i de mànega ampla i mans foradades.

Tenia un palau al cim d'un tossalet, des d'on es dominava tot el regne: una planícia rodejada per la mar i les muntanyes, un clot d'exuberant vegetació, però totalment abandonat. Tot eren secallosos pinars, palmeres desllengüides, oliveres retorçudes, garroferes esmortides, argelagues, fenassos i piteres... De raboses i de llops, un estol, i de serps, ni que foren cabirons!

El rei Barbut era vidu, la muller s'havia mort d'un enfit de codonyat. Tenia dos fills i una filla. Un dia, amb veu emocionada, els va dir:

—El vostre pare es fa vell i les cames em fluixegen. Abans, el meu braç era de ferro, ara no arriba ni a llanderol. Ja és hora de fer-vos càrrec del regne. Per què no ho tireu a palletes i feu la repartida de les terres? Després que cadascú millore la seua part. A la palleta llarga li tocarà el rodal de la mar i a la curta, el de la muntanya.

I s'ho jugaren a palletes! Tahor,³ el major, guanyà l'horta. Casse,⁴ el menut, el secà. A continuació el rei Barbut, amb veu melosa, va dir a la seua filla que per a ella guardava un jove príncep i els millors consells.

Com millorar el regne? Els fills del rei no paraven de pegar-li voltes al cap... Havien sentit parlar de les proeses de Tombatossals i la seua colla i van decidir demanar-los ajut per a endreçar aquelles terres. Pensat i fet! Van enviar una descomunal carta d'invitació, de grandària proporcionada al nostre gegant, feta amb taulellets escaldats i transportats en xàvegues⁵ carregades al llom d'ases.

En rebre la carta, Tombatossals es va emocionar, i a l'instant va reunir la seua colla per dir-los:

–Ha arribat una lletra de convit del rei Barbut! Cagueme, lletrat, veges què diuen aquests taulells plens de lletres, ja saps que jo de llegimenta en sé poca cosa.

I Cagueme, calant-se les ulleres, va llegir:

«Al magnífic cavalleràs Tombatossals: Jo, el rei Barbut, vos convide a la meua cort on hi ha faenes que només hòmens com vós podeu fer. I no vos oblideu de portar els companys de la colla».

---

3. El fill major del rei Barbut. El nom es forma de la paraula *horta*, llegida a l'inrevés.

4. El fill menut del rei Barbut. El nom es forma de la paraula *secà*, llegida a l'inrevés i afegint una essa.

5. Xarxa de corda, de malla molt ampla i quadrada, que serveix per transportar gran quantitat de palla en un carro o a esque-na d'un animal.

–Això quina llengua és? –digué Bufanúvols

–Valencià del bo, del que es guarda en conserva com les llonganisses del *frito*⁶ per a dia de batuda –afirmà Cagueme.

–Al rei Barbut –digué Tombatossals–, alguna ceba li courà quan ens crida! Abans que trenque el dia hem d'estar llevats, llavats i amanits.

Quan les estrelles s'amagaven escarotades pel sol, la colla ja estava acomodada damunt del tossal de la Galera. Aquell carro tan particular, portava al davant dos núvols ben unfats que feien de cavalls. Bufanúvols no deixava de bufar. El tossal volava com els ocells i Cagueme, espantat, s'amagava per on podia.

En arribar al palau del rei Barbut, Tombatossals va ordenar que s'anunciara la seua presència. Bufanúvols va ser l'encarregat, i arrimant la boca al forat del pany de la porta, tan fort va pegar el bufit, que de dins van respondre amb esternuts. Quan van obrir el portaló, Tombatossals va travessar la porta tot acurrucat i a continuació la colla el va seguir.

Enmig del jardí esperaven el rei, els seus fills i la cort sencera.

–Sigueu ben aplegats a la cort del rei Barbut, esforçats barons, i al capdavant de tots, vós, capitost forçut. I ara, digueu el vostre sentir –va demanar el rei.

---

6. El *frito* és un guisat d'aliments fregits que es tanquen en una gerra per a conservar-los molt de temps sense que es facen malbé.